# МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО

## Основні категорії та значення для публічного управління

Магістри спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

**Тема 1 • Основні засади МГП**

# Чому МГП важливе для публічного управління



Органи державної влади та місцевого самоврядування продовжують виконувати повноваження в умовах збройного конфлікту.

На деокупованих територіях необхідно відновлювати функції влади та надання публічних послуг.

Представники влади залучені до захисту жертв війни, гуманітарної роботи та документування воєнних злочинів.

Знання МГП стає практичною управлінською компетентністю, а не лише правовою теорією.

# Що таке міжнародне гуманітарне право?



МГП - галузь міжнародного права, що застосовується під час міжнародних і неміжнародних збройних конфліктів.

Головна мета: захист жертв збройних конфліктів і обмеження засобів та методів ведення війни.

МГП захищає цивільне населення, поранених і хворих, військовополонених та осіб, які припинили участь у бойових діях.

МГП не легітимізує війну: воно діє тоді, коли збройний конфлікт уже існує.

# МГП і заборона застосування сили



Заборона агресії та застосування сили належить до інших норм міжнародного права, зокрема Статуту ООН.

МГП не відповідає на питання «чи законно почалася війна?» - воно регулює поведінку сторін під час війни.

Його норми є юридично обов’язковими та породжують відповідальність держав і фізичних осіб.

# Ключовий баланс: гуманність ↔ військова необхідність



Гуманність - фундаментальна ідея МГП: навіть війна має правові межі.

Військова необхідність допускає застосування сили лише настільки, наскільки це потрібно для досягнення законної військової мети.

Забороняються дії, що спричиняють зайві страждання або виходять за межі військової необхідності.

Для публічної влади це важливо під час планування безпеки, розміщення об’єктів і оцінювання ризику перетворення цивільного об’єкта на військову ціль.

**Фокус для магістрів ПУА: правова норма → управлінське рішення → ризики для людей та інституцій**

# Основні джерела МГП



Чотири Женевські конвенції 1949 року - ядро договірного міжнародного гуманітарного права.

Додаткові протоколи I і II (1977) та III (2005) доповнюють систему захисту.

Інші міжнародні договори обмежують або забороняють окремі засоби та методи ведення війни.

Другий фундаментальний блок - звичаєве міжнародне гуманітарне право.

# Базові звичаєві правила



Розрізняти цивільних осіб і комбатантів: напад може бути спрямований лише проти комбатантів.

Розрізняти цивільні об’єкти і військові цілі: цивільні об’єкти не повинні бути об’єктом нападу.

Напади невибіркового характеру заборонені.

Універсальні звичаєві норми зобов’язують сторони конфлікту незалежно від участі у конкретному договорі.

Міжнародне право прав людини діє і в мирний час, і під час збройного конфлікту.

МГП є спеціальним правом для ситуації збройного конфлікту.

Під час війни обидві системи діють одночасно; у спеціально врегульованих ситуаціях застосовуються норми МГП.

Заборона катувань, дискримінації та рабства має фундаментальний характер.

# Мінімальний гуманітарний стандарт



Спільна стаття 3 Женевських конвенцій концентрує базову логіку гуманного поводження.

Заборонені: вбивства, каліцтва, жорстоке поводження, тортури, захоплення заручників, приниження людської гідності.

Заборонене покарання без належного судового рішення.

Поранених і хворих необхідно підбирати та надавати їм допомогу.

# Принцип невзаємності



Обов’язок дотримуватися МГП не залежить від того, чи дотримується його противник.

Порушення норм МГП іншою стороною не дає права відповідати аналогічним порушенням.

Для України дотримання МГП - міжнародно-правове зобов’язання, складова репутації держави та її міжнародної позиції.

# Хто забезпечує реалізацію МГП?



Держава повинна не лише дотримуватися, а й забезпечувати дотримання МГП.

Вимоги стосуються збройних сил, органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших осіб у межах юрисдикції держави.

Поширення знань про МГП серед цивільного населення також є напрямом державної діяльності.

Практичні сфери: військовополонені, гуманітарний доступ, культурна спадщина, розпізнавальні емблеми, розслідування воєнних злочинів.

# Імплементація МГП в Україні



Міжнародні договори України є частиною національного законодавства відповідно до ст. 9 Конституції України.

Норми МГП конкретизуються у законодавстві та підзаконних актах України.

Функціонують спеціальні інституції та механізми: Національне інформаційне бюро, міжвідомча координація, юридичні радники командирів.

Реалізація охоплює правосуддя, поводження з військовополоненими, гуманітарну допомогу, маркування захищених об’єктів і навчання населення.

# Кейс для обговорення: рішення громади



У громаді планують розмістити військовий підрозділ у будівлі, що знаходиться поруч із лікарнею та житловим кварталом.

Питання 1. Які принципи МГП мають бути враховані при прийнятті управлінського рішення?

Питання 2. Які ризики виникають для цивільного населення та цивільних об’єктів?

Питання 3. Яку роль мають відіграти орган місцевого самоврядування та військова адміністрація?

# Підсумок: 4 тези, які варто запам’ятати



МГП - «правила війни»: воно захищає жертв і обмежує засоби та методи ведення війни.

МГП діє лише під час збройних конфліктів - міжнародних і неміжнародних.

Його основа - баланс гуманності та військової необхідності; обов’язок дотримання не залежить від взаємності.

Для публічних управлінців МГП - практична рамка прийняття рішень в умовах війни та відновлення.

**Фокус для магістрів ПУА: правова норма → управлінське рішення → ризики для людей та інституцій**